

HELYI ÉRTÉKVÉDELEM

Településeink településképi karaktere az elmúlt évtizedekben nagyon sokat változott, sajnos a legtöbb esetben a jellegtelenség irányában. A megye népi építészeti értékekben gazdag volt, de a sorozatos átépítések révén a legtöbb településen alapvetően megváltozott a kép. A Szatmári tájegységben a homlokzati és oldaltornácos, kontyolt, vagy álkontyos népi lakóházak voltak a jellemzőek, elsősorban fa alátámasztású tornácoszlopokkal. A beregi tájban már kevesebb homlokzati vagy oldaltornác volt, a tetőzetek hasonlóak az előbbihez, cserép v. nádfedésekkel. A Rétközben ismét több a tornác motívum, nem ritkán faragott formákban, de itt az oromfalak is erőteljesebbek, vakolt – díszített vagy deszkaborításokkal, bár a kisebb népi lakóházaknál az utcai tornác mellőzése sem ritka, a homlokzati vakolatdíszítések javára. A Nyírség tájegységben még kevesebb az elől tornácos megjelenés, a tetőformák utcai zárása ugyanakkor változatosabb. Gyakoriak voltak az udvari csűrök hosszanti, vagy keresztirányú elrendezéssel, esetenként a beépítési oldallal ellentétes oldalon elhelyezve, és ha nem is erdélyi szinten, de gyakoriak voltak a faragott, díszített kapuk (különösen kiskapuk). Az eredeti lakóházaknál az alaprajzi elrendezések is a népi hagyományokat követték (pitvar – szabadkéménnyel, ház, alsóház, hátsó fűstház, stb.) a falazatok gyakran favázas, vagy tapasztott sövényfalas kivitelben készültek.

Tiszaszalka település esetében a 80-as években még jegyzékben szereplő népi lakóházak a következők: Arany J. u. 22. 26. 28 és Kossuth u. 2. 3. 15. melyek közül egyetlen egy sem maradt meg. A helyi védelemnél számításba vehető egyéb építmények a váci M. úti orsós bővület.

A megmaradt értékek őrzése, továbbélése érdekében az értékmegőrzést rendeletbe kell foglalni. A természeti értékeket is ide kell sorolni, melyek megállapításánál általában támaszkodunk a Hortobágyi Nemzeti park megállapításaira, javaslataira.

Ilyen őrzendő természeti értékek javaslatunk szerint: nagyobb összefüggő gyepterületek, és néhány exlegelő, védett csatorna, melyek a 064/1,1 és 079 hrsz-ú külterületi ingatlanokon vannak. Az értékmegőrzés része az is, hogy az önkormányzat legyen kezdeményező a népi értékek, az egykori népi építészeti értékelhető lakóházak, gazdasági épületek fotodokumentumainak megőrzésében, a folklorisztikus hagyományok őrzésében, a népi tárgyak, eszközök, azaz általában a néprajzi hagyományok összegyűjtésében és bemutatásában. Mára már sok esetben csak ezek maradtak fenn, sőt előfordul, hogy ezek sem, pedig ugyanúgy nemzeti kincsünk értékeit képviselik.

TELEPÜLÉSKARAKTER

A településkarakterrel összefüggő kérdéseket a **HÉSZ-ben kell szabályozni**. Ilyen karaktertényező a település lakóingatlanjainak hagyományos beépítési módja (pl. oldalhatáros) melyet újonnan bevonásra kerülő területeknél is alkalmazni kell. A lakóházak magastetős, útra merőleges gerincű tetőzettel, melyek gyakran kontyoltak (valódi álkonty) vagy oromfalasak. Fontos, hogy ezek csak csoportonként (6-7, 6-10) válthassák egymást, lehetőleg átmenetekkel (pl. oromfal, -álkonty, -konty). Utcai garázsok létesítése idegen a hagyományos lakóépületek karakterétől, utcai homlokzati arányaitól. A HÉSZ-ben a tető hajlásszögét is célszerű meghatározni. Fontos, hogy a telkek belső elrendezése a hagyomány szerinti lakóudvar – gazdasági udvar – kert egységekre tagozódjon. Műemléki környezetekben az építészeti megjelenésnél a népi építészeti eszköztár, lakóház arányok alkalmazását is elő lehet írni. A lakóházak fszt-i padlóvonalát, különösen az előbbi helyeken ne emeljék 0,75 m-nél magasabbra.